

STENOGRAFSKE BELEŠKE

SENATA

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 6

BEOGRAD 1936 GODINE

KNJIGA I

II REDOVNI SASTANAK

SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 24 OKTOBRA 1936 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVAO:

Potpretsednik

MILAN SIMONVIĆ

Sekretar

DR. ĐURA KOTUR

Prisutni su g. g. **Ministri**: Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. **Milan Stojadinović**, Ministar unutrašnjih poslova dr. **Anton Korošec**, Ministar saobraćaja dr. **Mehmed Spaho**, Ministar trgovine i industrije dr. **Milan Vrbanić**.

POČETAK U 16.20 ČASOVA

SADRŽAJ:

1. — Čitanje i usvojenje zapisnika I redovnog sastanka;
2. — Molbe g. g. senatora za bolovanje;
3. — Saopštenje zakonskog predloga o štampi senatora g. dr. Alberta Kramera i drugova, za koji predlagači traže hitnost. Senat je odbio traženu hitnost.
4. — **Dnevni red**: 1) Izbor Verifikacionog odbora; 2) Izbor Administrativnog odbora; 3) Izbor Imunitetskog odbora; 4) Izbor Odbora za molbe i žalbe; i 5) Izbor Finansijskog odbora.

Govornici: Dr. Albert Kramer i Ministar unutrašnjih poslova dr. Anton Korošec.

Potpretsednik Milan Simonović: Gospodo senatori, otvaram II redovni sastanak Senata.

Izvolite čuti zapisnik I redovnog sastanka.

Sekretar dr. Đura Kotur pročita zapisnik I redovnog sastanka.

Potpretsednik Milan Simonović: Ima li ko, gospodo senatori, da učini kakvu primedbu na pročitani zapisnik? (Nema). Pošto nema nikakve primedbe na zapisnik, to se zapisnik overava.

Gospodo senatori, imam da vam saopštim, da su neka gospoda senatori uputili molbe Senatu za bolovanje. Senator g. Kosta Timotijević izveštava, da zbog bolesti ne može prisustvovati sednicama Senata

i moli Senat, da mu odobri tromesečno odsustvo radi lečenja.

Odobrava li Senat g. Timotijeviću traženo odsustvo radi lečenja? (Odobrava). Objavljujem da je ovo bolovanje odobreno.

Senator g. Dimitrije Ilić izveštava Senat, da je bolestan i moli da mu Senat izvoli odobriti dvomesečno odsustvo radi lečenja.

Da li Senat odobrava i ovo bolovanje? (Odobrava). Objavljujem da je i ovo bolovanje odobreno.

Senator g. dr. Dinko Trinajstić izveštava Senat, da je operisan i moli da mu se odobri odsustvo na neodređeno vreme radi lečenja.

Odobrava li Senat traženo bolovanje senatoru g. Trinajstiću? (Odobrava). Objavljujem da je i ovo bolovanje Senat odobrio.

Gospodo senatori, g. g. dr. Albert Kramer i drugovi podneli su Senatu na rešenje predlog Zakona o štampi i traže da se oglasi za hitan.

Ima reč g. dr. Kramer da obrazloži traženu hitnost.

Dr. Albert Kramer: Gospodo senatori, ja ću biti vrlo kratak. Predložio sam Senatu sa svojim drugovima projekt Zakona o štampi. Obrazlagati hitnost toga projekta dugim rečima mislim da bi značilo nositi vodu u more.

U svojoj deklaraciji godine 1935 sama Kraljevska vlada predočila nam je hitnost novih političkih zakona, a među njima i hitnost Zakona o štampi. Tada je Kraljevska vlada u Finansijskom zakonu za 1935 i

1936 godinu od Narodnog predstavništva prvobitno tražila čak i to da se unese ovlašćenje za donošenje jedne Uredbe koja bi joj, po potpuno skraćenom postupku tj. bez saradivanja Narodnog predstavništva, dala mogućnosti da reformira naše političke zakone, pa među njima i Zakon o štampi. Mi, koji smo se tada tome zahtevu Kraljevske vlade protivili i smatrali da se saradnja Narodnog predstavništva ne daje običi, bili smo izloženi čak i sumnji da hoćemo da sprečavamo donošenje tih važnih političkih zakona. Međutim došlo je do kompromisa i u Finansijski zakon za 1935/36 god. unešeno je bilo ovlašćenje za Kraljevsku vladu, da donese Uredbe o novim političkim zakonima u saradnji sa Narodnim predstavništvom, odnosno sa njegovim posebnim odborima. Dotično ovlašćenje postalo je zakon. Meseci su prolazili, budžetska godina je protekla, a Kraljevska vlada se nije poslužila ovlašćenjem koje joj je dato. Povodom budžeta za 1936/37 Kraljevska vlada je obnovila svoj zahtev o ovlašćenju za Uredbe o reformi političkih zakona, i tu, među nama u Senatu, vodila se je jedna opširna diskusija o tom zahtevu Kraljevske vlade. Pošto nam je gospodin Pretsednik Kraljevske vlade bio obrazložio: da on smatra da je pitanje izbora za Narodnu skupštinu i pitanje samog Izbornog zakona povezano tako, da bi donošenje Izbornog zakona imalo za posledicu i potrebu raspisivanja skupštinskih izbora, a on smatra da sada nije vreme za raspisivanje tih izbora, pa, prema tome, ne može Vlada da se veže za nekakav rok u pogledu donošenja reforme Izbornog zakona, — mi smo u Senatu tu njegovu argumentaciju primili i u Finansijskom zakonu produžili smo ovlašćenje Kraljevskoj vladi za donošenje Izbornog zakona bez ograničenja. Međutim, za Zakon o štampi i Zakon o zborovima i udruženjima, mi smo, gospodo, smatrali da je stvar tako hitna i tako neodloživa, da treba na jedan manifestativan način pokazati Kraljevskoj vladi našu volju: da budžetska godina ne prođe opet sa neiskorišćenim ovlašćenjem, nego da se barem do sredine te budžetske godine u tom pogledu sa strane Kraljevske vlade nešto učini. I tako smo mi, gospodo, u Senatu, inicijativom kluba Jugoslovenske nacionalne stranke, primili ovaj amandman, koji je ovlašćenje, dato Kraljevskoj vladi za donošenje Uredbe o reformi Zakona o štampi i Zakona o zborovima i udruženjima, vezao za rok do 1 oktobra 1936 godine. Taj naš predlog, pošto su ga prihvatili i Kraljevska vlada i Narodna skupština, postao je zakon. Ali, dogodilo se ono isto što i u godini 1935/36. Meseci su prolazili, a Kraljevska vlada se tim ovlašćenjem nije poslužila. Međutim, pitanje slobodne reči u Jugoslaviji postaje sve teže, sve zamašnije, i čim više se komplikuje politička situacija, čim teži su problemi pred kojima stojimo, tim više osećamo potrebu: da se jednom otvorenom i slobodnom diskusijom, u duhu demokratije koja hoće da se uvede u našoj zemlji, omogućiti rasčišćavanje mutne atmosfere koja se komplikuje baš zbog toga, što nema mogućnosti za iskrenu i poštenu reč u našoj javnosti.

Gospodo, šta danas radi cenzura, o tome bi se dale pisati cele knjige. Ne samo da su sva politička pitanja pod nadzorom, ne jednog cenzora, nego celog cenzorskog aparata, koji počinje valjda kod sreskog načelnika, pa ide preko bana i svršava u Ministarstvu unutrašnjih poslova, iako ono nije nadležno, jer je Centralni presburo u nadležnosti g. Pretsednika Vlade, — sve je to danas na poslu, da svaku otvorenu političku reč, osobito kad dolazi od nacionalne stra-

ne, uguši i onemoguću. I ne samo to, gospodo, nego se cenzura danas upotrebljava da se njome sprečava i odbrana lične časti pojedinih režimu neugodnih političara. Cenzura se danas upotrebljava da se služi materijalnim ličnim interesima pojedinaca. O svemu tome ima puno dokaza. A cenzura se ne upotrebljava tamo gde štampa izvesne sorte truje naš narod nemoralnim prikazima (Glas sa levice: Komunističkim!) i jednom potajnom komunističkom propagandom, koja nas vodi Bog zna kamo. Nema sumnje da ovom stanju treba što pre učiniti kraj. I zbog toga smatramo, kada već Kraljevska vlada nije do sada uspela da predloži Odboru Senata i Narodne skupštine svoj projekat Zakona o štampi, da je naša dužnost da svojom inicijativom podupremo ono što je Vlada uzela u svoj vlastiti program.

Tako sam ja, gospodo senatori, sa svojim drugovima sastavio jedan projekat Zakona o štampi, koji ne predstavlja nešto naročito novo. Vratili smo se u vreme kada je bio na snazi naš stari Zakon o štampi, i primili smo uglavnom napomene koje je tome Zakonu učinilo stručno udruženje naših novinara — Jugoslovensko novinarsko udruženje. Ja ne insistiram, gospodo, na tome da svaki paragraf, svaka odredba, koja se nalazi u mom i mojih drugova predlogu, ima da ostane nepromenjena. Ovaj zakonski predlog ima, pre svega, da da jednu zdravu osnovu za raspravu u samom našem Senatu, odnosno u njegovom Odboru. Ali, pošto on vodi najozbiljnijeg računa o svima obzirima, koje danas nameću težak državni i narodni život i teške socijalne prilike, ja mislim da iz toga predloga, osobito ako bude i Kraljevska vlada učinila svoje sugestije, — a ona zaista takvih sugestija ima, jer je sigurno i sa svoje strane pripremila neki predlog, ili ga priprema, — da iz toga predloga, ako bude pretresan i rešavan u saradnji Senata i Kraljevske vlade, može da izade nešto dobro, nešto korisno, pa da se učini kraj jednom stanju koje ni u jednoj evropskoj zemlji ne postoji.

Ja mislim, gospodo, da sam dovoljno obrazložio hitnost svojeg predloga, jer ta hitnost je, po samoj svečanoj izjavi Kraljevske vlade, postojala još u mesecu julu 1935 godine, pa ako danas i Senat izglasa hitnost za moj predlog, onda se time samo odužujemo pozivu koji je već tada upućivala na nas Kraljevska vlada.

Potpredsednik Milan Simonović: Ima reč Gospodin Ministar unutrašnjih poslova da se izjasni o traženoj hitnosti.

Ministar unutrašnjih poslova dr. Anton Korošec: Kraljevska vlada bi morala zapravo biti zahvalna gospodinu senatoru dr. Krameru što on pomaže izvođenje njenoga programa, u kome se programu nalazi i Zakon o štampi.

Gospoda senatori znaju da smo mi prošle godine molili Senat, da nam da ovlašćenje za hitnost ovog zakonskog predloga i da je ondašnja većina, a da našnja manjina drukčije odlučila.

I mi takode uvidamo potrebu novog Zakona o štampi. Radi toga smo baš taj Zakon stavili u nacrt našeg redovnog programa. Ali, ipak, neka nam poštovani gospodin senator dozvoli, da mi to izvedemo sa svojim prijateljima i da mi imamo inicijativu u tome, pa radi toga molim Senat da otkloni hitnost ovoga predloga.

Potpredsednik Milan Simonović: Pošto Kraljevska vlada odbija učinjeni predlog za hitnost ovog zakonskog projekta, to o tome ima Senat da odluči, i ja stavljam taj predlog na glasanje: ko je za ovaj pred-

log o hitnosti neka izvoli sedeti, a ko je protiv hitnosti neka izvoli ustati. (Većina ustaje. — **Milan Popović**: Živela demokratija!)

Objavljujem da je hitnost ovog zakonskog predloga odbijena.

Sada, gospodo senatori, prelazimo na dnevni red. Prva tačka dnevnoga reda je izbor Verifikacionog odbora od 11 članova i 11 zamenika. Za izbor ovoga Odbora podneta je svega jedna kandidatska lista, potpisana, u smislu Poslovnika, od dovoljnog broja predlagača.

Molim gospodina sekretara da izvoli pročitati podnetu kandidatsku listu.

Sekretar dr. Đura Kotur (čita): Za članove Verifikacionog odbora predložena su ova gospoda senatori: Vilović Osman, Mihaldžić Stevan, Pavelić dr. Ante, Đerić Dušan, Dobrinić Petar, Mahmutbegović Sefedin, Majstrović dr. Ivo, Anić Lazar, Vranić Ivo, Glušac dr. Vaso, Kovačević Tomo; a za njihove zamenike gospoda: Muftić Salem, Jeličić Božidar, Đorđević Dragoslav, Grasl dr. Georg, Šverljuga dr. Stanko, Bogojević Vasa, Dragović Milutin, Desnica dr. Uroš, Jalžabetić Tomo, Ljubibratić dr. Savo i Nemeć dr. Josip.

Predlagači su ove liste gospoda: Daka Popović, Jov. Banjanin, dr. Albert Kramer, M. L. Popović, Lazar Anić, P. S. Petković, I. Vranić, Rad. M. Dunić, dr. Petar Zec, Mil. Simonović, Serafim St. Krstić, dr. Ham. Karamehmedović, Antun Vidaković, Frano Ivanišević, Boža Jeličić, dr. Gaj.

Potpretsednik Milan Simonović: Gospodo senatori, kako je za ovaj Odbor podneta svega jedna kandidatska lista, to, u smislu alineje druge § 18 Zakona o poslovnom redu u Senatu, objavljujem da je ova kandidatska lista aklamacijom usvojena i prema tome proglašujem za članove Verifikacionog odbora gospodu: Vilovića Osmana, Mihaldžića Stevana, Pavelića dr. Antu, Đerića Dušana, Dobrinića Petra, Mahmutbegovića Sefedina, Majstrovića dr. Ivu, Anića Lazara, Vranića Ivu, Glušca dr. Vasu i Kovačevića Tomu; a za zamenike gospodu: Muftića Salema, Jeličića Božidara, Đorđevića Dragoslava, Grasl dr. Georga, Šverljugu dr. Stanka, Bogojevića Vasu, Dragovića Milutina, Desnicu dr. Uroša, Jalžabetića Tomu, Ljubibratića dr. Savu i Nemeća dr. Josipa.

Sada prelazimo na drugu tačku dnevnoga reda, izbor Administrativnog odbora od 11 članova i 11 zamenika. I za ovaj Odbor podneta je takode samo jedna kandidatska lista, potpisana od dovoljnog broja predlagača. Izvolite čuti ovu listu.

Sekretar dr. Đura Kotur (čita): Za članove Administrativnog odbora predložena su ova gospoda: Đorđević Dragoslav, Kujundžić Andra, Kukuljević-Sakcinski Fran, Alibegović Asim, Gaj Ljudevit, Vukotić Đura, Radovanović Krsta, Vidaković Ljubomir, Canjuga Vatroslav, Dragović Milutin i Vranić Ivo; a za zamenike gospoda: Pavelić dr. Ante, Radulović Marko, Vidaković Antun, Karamehmedović dr. Hamdija, Dobrinić Petar, Smodej Fran, Glušac dr. Vaso, Vujić Pavle, Anić Lazar, Ljubibratić dr. Savo i Petković Petar.

Predlagači liste su gospoda: Daka Popović, dr. Uroš Krulj, dr. Albert Kramer, M. L. Popović, Lazar Anić, T. S. Petković, I. Vranić, Rad. M. Dunić, dr. P. Zec, Mil. Simonović, Serafim St. Krstić, dr. H. Karamehmedović, Antun Vidaković, Frano Ivanišević, Boža Jeličić, Lj. Gaj.

Potpretsednik Milan Simonović: Kako je i za ovaj Odbor podneta samo jedna kandidatska lista,

to, u smislu pomenutog § 18 Poslovnoga reda u Senatu, objavljujem da je kandidatska lista aklamacijom usvojena i proglašujem za članove Administrativnog odbora ovu gospodu: Đorđevića Dragoslava, Kujundžića Andru, Kukuljevića Sakcinskog Frana, Alibegovića Asima, Gaja Ljudevita, Vukotića Đuru, Radovanovića Krstu, Vidakovića Ljubomira, Canjugu Vatroslava, Dragovića Milutina i Vranića Ivu; a za njihove zamenike gospodu: Pavelića dr. Antu, Radulovića Marka, Vidakovića Antuna, Karamehmedovića dr. Hamdiju, Dobrinića Petra, Smodeja Frana, Glušca dr. Vasu, Vujića Pavla, Anića Lazara, Ljubibratića dr. Savu i Petkovića Petra.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda, izbor Imunitetskog odbora od 11 članova i 11 zamenika. Podneta je samo jedna kandidatska lista potpisana, u smislu Zakona o poslovnom redu, od dovoljnog broja predlagača. Izvolite čuti ovu kandidatsku listu.

Sekretar dr. Đura Kotur (čita): Za članove Imunitetskog odbora predložena su sledeća gospoda: Šilović dr. Josip, Ivanišević Don Fran, Hrasnica dr. Halidbeg, Đerić Dušan, Radulović Marko, Cukavac Miloš, Tomašić dr. Ljubomir, Desnica dr. Uroš, Marušić dr. Drago, Ilidžanović Dimitrije, Protić Vojislav; a za njihove zamenike gospoda: Šuperina dr. Benjamin, Obradović Pajo, Vilović Osman, Vukotić Đura, Kujundžić Andra, Jeličić Boža, Radovanović Krsta, Kramer dr. Albert, Marjanović Milan, Dunić Radoslav, Majstrović dr. Ivo.

Predlagači liste su gospoda: Jov. Banjanin, dr. Albert Kramer, inž. D. Popović, Milan L. Popović, Lazar Anić, P. S. Petković, I. Vranić, Rad. M. Dunić, Mil. Simonović, Serafim St. Krstić, dr. H. Karamehmedović, Antun Vidaković, Frano Ivanišević, Boža S. Jeličić, Lj. Gaj.

Potpretsednik Milan Simonović: Kako je podneta samo jedna kandidatska lista, to, u smislu pomenutog § 18, objavljujem da je ova lista primljena aklamacijom, i za članove Imunitetskog odbora proglašavam gospodu: Šilovića dr. Josipa, Ivaniševića Don Frana, Hrasnicu dr. Halidbega, Đerića Dušana, Radulovića Marka, Cukavca Miloša, Tomašića dr. Ljubomira, Desnicu dr. Uroša, Marušića dr. Dragu, Ilidžanovića Dimitrija i Protića Vojislava; a za njihove zamenike gospodu: Šuperinu dr. Benjamina, Obradovića Paju, Vilovića Osmana, Vukotića Đura, Kujundžića Andru, Jeličića Božu, Radovanovića Krstu, Kramera dr. Alberta, Marjanovića Milana, Dunića Radoslava, Majstrovića dr. Ivu.

Prelazimo na četvrtu tačku dnevnog reda, izbor Odbora za molbe i žalbe od 11 članova i 11 zamenika. Podneta je takode samo jedna kandidatska lista potpisana u smislu Poslovnika, od dovoljnog broja predlagača. Izvolite je čuti.

Sekretar dr. Đura Kotur (čita): Za članove Odbora za molbe i žalbe predložena su sledeća gospoda senatori: Hribar Ivan, Mahmutbegović Sefedin, Gaj Ljudevit, Stevčić dr. Dušan, Selić Joca, Kukuljević-Sakcinski Fran, Šola Atanasije, Vujić Pavle, Živanović Jeremija, Milićević Božidar, Petković Petar; a za njihove zamenike gospoda: Jeličić Božidar, Grasl dr. Georg, Šuperina dr. Benjamin, Šverljuga dr. Stanko, Samurović Janko, Cukavac Miloš, Protić Vojislav, Marjanović Milan, Kovačević Tomo, Petrović Dobrosav, Krulj dr. Uroš.

Predlagači liste su gospoda: Jov. Banjanin, M. L. Popović, inž. D. Popović, Lazar Anić, P. S. Petković, I. Vranić, Rad. M. Dunić, Dr. P. Zec, Mil. Si-

monović, Serafim St. Krstić, Antun Vidaković, Frano Ivanišević, Boža Jeličić, Lj. Gaj.

Potpretsednik Milan Simonović: Objavljujem, gospodo senatori, da je i ova lista aklamacijom usvojena i proglašavam za izabrane članove Odbora za molbe i žalbe gospodu: Hribara Ivana, Mahmutbegovića Sefedina, Gaja Ljudevita, Stevčića dr. Dušana, Selića Jocu, Kukuljevića-Sakcinskog Frana, Šolu Atanasija, Vujića Pavla, Živanovića Jeremiju, Milićevića Božidara, Petkovića Petra; a za njihove zamjenike gospodu: Jeličića Božidara, Grasla dr. Georga, Šuperinu dr. Benjamina, Šverljugu dr. Stanka, Samurovića Janka, Cukavca Miloša, Protića Vojislava, Marjanovića Milana, Kovačevića Tomu, Petrovića Dobrosava, Krulja dr. Uroša.

Prelazimo na petu tačku dnevnoga reda, izbor 15 članova i 15 zamjenika Finansijskog odbora.

Podneta je samo jedna kandidatska lista, potpisana, u smislu Zakona o poslovnom redu, od dovoljnog broja predlagača.

Izvolite čuti kandidatsku listu.

Sekretar dr. Đura Kotur (čita): Za članove Finansijskog odbora predložena su sledeća gospoda senatori: Šverljuga dr. Stanko, Šuperina dr. Benjamin, Hrasnica dr. Halidbeg, Selić Joca, Smodej Fran, Krstić Serafim, Jeličić Božidar, Radulović Marko, Popović Daka, Kramer dr. Albert, Nemeč dr. Josip, Marjanović Milan, Dunić Radoslav, Ljubibratić dr. Savo i Krulj dr. Uroš; a za njihove zamjenike gospoda: Frangeš dr. Oton, Grasl dr. Georg, Mihaldžić Stevan, Ivanišević Don Frano, Vukotić Đuro, Gaj Ljudevita, Samurović Janko, Dobrinić Petar, Pucelj Ivan, Popović Milan, Majstrovic dr. Ivo, Aleksić Jovan, Ivković dr. Momčilo, Canjuga Vatroslav i Marušić dr. Drago.

Predlagači liste su gospoda: dr. Albert Kramer, Jov. Banjanin, M. L. Popović, inž. D. Popović, P. S.

Petković, Lazar Anić, Iv. Vranić, Rad. M. Dunić, dr. P. Zec, Mil. Simonović, Serafim St. Krstić, dr. H. Karamehmedović, Antun Vidaković, Frano Ivanišević, Boža Jeličić, Lj. Gaj.

Potpretsednik Milan Simonović: Kako je i za ovaj Odbor podneta svega jedna kandidatska lista, to u smislu § 18 Poslovnika objavljujem, da je i ova lista usvojena aklamacijom, i za izabrane članove Finansijskog odbora oglašavam gospodu: Šverljugu dr. Stanka, Šuperinu dr. Benjamina, Hrasnicu dr. Halidbega, Selića Jocu, Smodeja Frana, Krstića Serafima, Jeličića Božidara, Radulovića Marka, Popovića Daku, Kramera dr. Alberta, Nemeca dr. Josipa, Marjanovića Milana, Dunića Radoslava, Ljubibratića dr. Savu, Krulja dr. Uroša; a za njihove zamjenike gospodu: Frangeša dr. Otona, Grasla dr. Georga, Mihaldžića Stevana, Ivaniševića Don Frana, Vukotića Đura, Gaja Ljudevita, Samurovića Janka, Dobrinića Petra, Pucelja Ivana, Popovića Milana, Majstrovica dr. Ivo, Aleksića Jovana, Ivkovića dr. Momčila, Canjugu Vatroslava i Marušića dr. Draga.

Molim sve članove izabranih Odbora, da se izvole posle sednice sastati, konstituisati i o konstituisanju izvestiti Pretsedništvo Senata.

Gospodo senatori, time je dnevni red današnje sednice iscrpen.

Za dnevni red naredne sednice nemamo prispelih nikakvih izradenih predmeta. Stoga sam slobodan da vam predložim kao dnevni red naredne sednice: utvrđivanje dnevnoga reda.

Prima li Senat ovaj moj predlog? (Prima). Pošto Senat prima, današnju sednicu zaključujem, a naredna sednica biće zakazana pismenim putem.

Sednica je zaključena u 16.45 časova.